

Szociológia fogalmak

Módszertani individualizmus és a módszertani kollektivizmus elve

Társadalomtudósként a társadalom működését vagy a *módszertani kollektivizmus* vagy a *módszertani individualizmus* elvei, szempontjai alapján vizsgálhatjuk. A két megközelítés abban tér el egymástól, hogy mit tekint a vizsgálat alapegységének. A módszertani individualizmus szemléletmódja mindig az egyes emberek cselekvéseit, motivációit akarja megérteni.

VÉLEMÉNYBEFOLYÁSOLÁS

A kommunikáció elsődleges célja nagyon sokszor (bár nem mindig) a másik fél véleményének befolyásolása. Korábban már említettük, hogy véleményen a *lehető legáltalánosabb tudati állapotot* értjük, és ehhez most hozzátesszük, hogy a 'befolyásolás' fogalmához is a legszélesebb értelmezést rendeljük. Semmiképpen sem azt értjük itt a befolyásolás megvalósulásán, hogy valaki megváltoztatja a véleményét egy másik ember megnyilatkozásának hatására. Akkor is véleménybefolyásolásról beszélünk, ha a címzett csak tudomásul veszi a megnyilatkozásban foglaltakat, és a világról való tudása ezzel az apró ténnyel (vagyis a kezdeményező fél megnyilatkozásának tudomásulvételével) bővül, és ebben az értelemben a véleménye csak annyiban változik, hogy bővül.

CSELEKVÉSBEFOLYÁSOLÁS

Amikor mások cselekvését akarjuk befolyásolni, akkor is *kommunikációs aktusokon keresztül* cselekszünk, mint a véleménybefolyásolás esetén. A két helyzet közti különbség abban nyilvánul meg, hogy a cselekvésbefolyásolás során nem pusztán véleményének megváltoztatására, hanem *valamilyen cselekvés végrehajtására akarjuk rávenni* a másik felet. Nem akarjuk azt mondani, hogy a véleménybefolyásolás, illetve véleményváltoztatás ne lenne cselekvés, sőt éppen azt állítjuk, hogy minden kommunikációs aktus társadalmi cselekvésnek is minősíthető egyben, ezért ezen az alapon nem tudunk különbséget tenni a kétfajta helyzet között, tehát máshol kell keresnünk a köztük levő eltérést.

SZOCIOLÓGIA

az a tudomány, amely a szabályszerű társadalmi cselekvés értelmező megértésére, és ezen keresztül a cselekvés menetének és hatásainak oksági magyarázatára törekszik.

CSELEKVÉS

a cselekvők által, szubjektív értelemtulajdonítás mentén végzett, valamely világállapot fenntartását vagy megváltoztatását eredményező tevékenység vagy tartózkodás.

A tények 3 típusa von Wright szerint:

állapot	ami a világ tulajdonságait, jellemzőit írja le
folyamat	ami történik, zajlik, megy tovább egy bizonyos időtartamon át
esemény	ami megtörténik, nem zajlik, nem folyamatosan megy tovább

TÁRSADALMI CSELEKVÉS

olyan cselekvés, amelynek során emberek valamilyen várakozással társadalmi kapcsolatba kerülnek egymással és ennek során valamilyen módon egymáshoz igazítják a cselekvéseiket

A **szerepek**, a várakozások egyértelmű megnevezése céljából ahhoz tartjuk magunkat, hogy a szereplők közül mindig az **Ego** lesz az a személy, akinek a nézőpontjából értelmezni fogjuk az adott társadalmi kapcsolatot, és az **Alter** lesz az a cselekvő, aki Egoval szemben áll, aki a másikat reprezentálja.

Max Weber híres, gyakran hivatkozott tipológiája **négyféle cselekvést** sorol fel:

célracionális cselekvés
értékracionális cselekvés
affektív-érzelmi cselekvés
tradicionális cselekvés

SZOKÁS =
RUTINSZERŰ CSELEKVÉS

„ha meggyökeresedett szokások határozzák meg a cselekvést”

ÉRZELMI CSELEKVÉS

„ha tényleges indulatok és érzelmi állapotok ... határozzák meg a cselekvést”

CÉLRACIONÁLIS CSELEKVÉS

„a cselekvést az határozza meg, hogy a cselekvő milyen viselkedést vár a külvilág tárgyaitól és más emberektől, és mennyiben képes e várakozásokat mint 'feltételeket', vagy mint 'eszközöket' fölhasználni arra, hogy saját, racionálisan kiválasztott és mérlegelt *céljait* sikeresen elérje”

ÉRTÉKRACIONÁLIS CSELEKVÉS

„a cselekvést egy meghatározott magatartásnak – pusztán mint olyannak, függetlenül attól, hogy sikeres-e – a feltétlen etikai, esztétikai, vallási vagy bármilyen más néven nevezendő önértékébe vetett tudatos hit határozza meg”

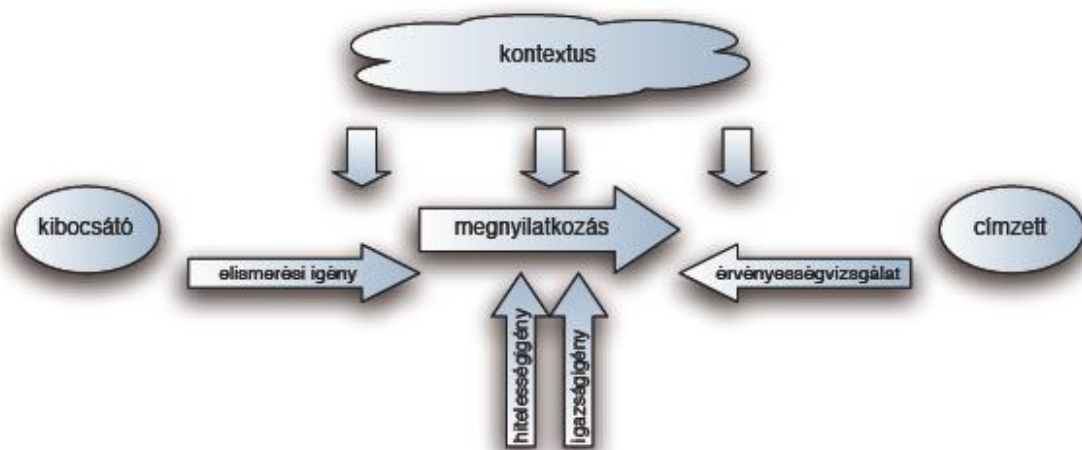
Bár tételesen nem sorolta így fel, mégis kiolvasható Weber szövegéből, hogy valójában háromféle társadalmi mechanizmust különített el egymástól:

szokáshoz igazodó cselekvés
legitim rend képzetéhez igazodó cselekvés
külső kényszerhez igazodó cselekvés

Két szereplő esetén a társadalmi kapcsolatot indító személyt **kibocsátónak** (olykor kezdeményezőnek vagy megnyilatkozónak) nevezzük, míg a kapcsolat másik szereplőjét **címzettnek** hívjuk majd.

Egy megnyilatkozás révén ugyanis valaki vagy a másik **fél véleményét, vagy a másik fél cselekvését akarja befolyásolni**. A ‘**vélemény**’ fogalmán itt a lehető legáltalánosabb tudati viszonyt értjük, így ide soroljuk a cselekvők bármiféle tudását, hitét, beállítódását a szubjektív, objektív vagy társadalmi világokhoz, a fizikai és társadalmi tényekhez való személyes viszonyát. A címzett által elvégzendő ‘**cselekvés**’ fogalmáról azt kell hangsúlyoznunk, hogy az a megnyilatkozástól teljesen elválasztható, „önálló” cselekvés, és nyilván az elismerési igény vizsgálatától függ, hogy a címzett végrehajtja-e vagy sem. Végül a ‘**befolyásolási akarat**’ fogalmával arra a szándékra utalunk, amellyel a társadalmi kapcsolatot kezdeményező személy el akarja érni, hogy a másik fél változtassa meg vagy egészítse ki a véleményét a világról, vagy hajtsa végre a megnyilatkozás tartalmában számára előírt cselekvést.

Érveléseink során arra törekszünk, hogy igaz állításokat tegyünk. A modális logika szerint kijelentéseink kétféle módon lehetnek igazak: lehetnek **kontingens, illetve apodiktikus** (esszenciális) státusú kijelentéseink. A **kontingens** állítás az, amit aktuálisan éppen igaznak tekinthetünk, de előfordulhat olyan helyzet (világállapot), amelyben már nem tarthatjuk igaznak, vagyis nem minden helyzetben, a világ nem minden állapotában áll fent a kijelentés igazsága. Ezzel szemben az **apodiktikus** kijelentés esetén azt feltételezzük, hogy az mindenféleképpen igaz, tehát nem lehet olyan állapotot (világot) elképzelni, amelyben ne kellene fenntartani az állítás igazságát. Ebben az esetben azt is mondhatjuk, hogy az állítás szükségszerű.

2.4. ábra. a véleménybefolyásolás eseményszerkezete

Az **elődleges tudataink** azok, amelyek a magunk fejében vannak, amit mi tudunk, hiszünk a világról. A **másodlagos tudataink** – ezzel szemben – azok, amelyekről azt hisszük, hogy a másik fél (Alter) tud, hisz a világról. Az **első szinten** az van, amit hiszünk, a **második szinten** az, amit hiszünk, hogy a többiek hisznek.

KOLLEKTÍV TUDAT

adott közösségen belül a tagok elsődleges és másodlagos egyéni tudatainak egymással kommunikált, közös része

A '**tudni mit**' tudás az, ha tudjuk, hogy milyen az autó színe, mekkora a gyorsulása, a fogyasztása, a súlya, hány személyes, mennyibe kerül. A '**tudni hogyan**' tudás valamilyen cselekvés végrehajtásának a képességét jelenti, azt, hogy tudjuk hogyan kell valamit megcsinálni: például hogyan kell autót vezetni, olvasni, írni, idegen nyelven beszélni, biciklizni, cipőfűzőt bekötni, gitározni, kottát olvasni, főzni, festeni, esztergálni stb.

Amikor a cselekvésemélet alapkategóriái közé beemeljük **az érzelem** fogalmát, akkor ezt elsősorban azért tesszük meg, mert a társadalmi cselekvéseket sokszor lehetetlen megérteni a cselekvők érzelmeinek ismerete nélkül.

SZOKÁS (RUTINSZERŰ CSELEKVÉS)

olyan cselekvés, amely pusztán a fennállása, gyakorlása miatt mutat szabályszerűséget [Web87, ?o.].

Azt láthatjuk, hogy vannak emberek, akik csak magukra figyelve, azaz **egoista** módon, míg mások másokra is figyelve **altruista** módon viszonyulnak a partnereikhez.

elv	X	Y
egoizmus	$\max(x)$	
önmegtagadás	$\min(x)$	
altruizmus		$\max(y)$
agresszivitás		$\min(y)$
kooperáció	$\max(x+y)$	
versengés	$\max(x-y)$	

Azokat a preferenciákat, amelyekhez hasznosságfüggvényt lehet rendelni, **archimédeszi preferenciáknak** nevezzük, míg a hasznosságfüggvénnyel nem reprezentálható preferenciákat **lexikografikus preferenciáknak** hívjuk.

CÉLRACIONÁLIS CSELEKVÉS

olyan cselekvés, amelynek során a cselekvő archimédeszi preferenciákhoz igazodik

ÉRTÉKRACIONÁLIS CSELEKVÉS

olyan cselekvés, amelynek során a cselekvő lexikografikus preferenciákhoz igazodik

Egy személy által követett értékek összefüggő rendszerét nevezhetjük **értékrendnek**.

TÁRSADALMI NORMA

társadalmi cselekvésre vonatkozó kívánatos és kötelező előírás, melynek megsértését társadalmi szankció követi

Egy cselekvés lehet:

megengedett	P (permitted)
tilos	F (forbidden)
kötelező	O (obligatory)
közömbös	N (neutral)

Normatív előírások különböző típusai:

- **megengedni megtenni** – Várakozóhely! (= szabad parkolni)
- **megengedni tartózkodni** – Kötelező haladási sebesség feloldása
- **megparancsolni tartózkodni** = megtiltani megtenni – Megállni tilos! Várakozni tilos!
- **megparancsolni megtenni** = megtiltani tartózkodni – Kötelező haladási irány

A **norma jellegén** (norm character) a cselekvésaktus deontikus módusát értjük. Eszerint a norma jellegére mondhatjuk, hogy azt mindig valamely jól ismert deontikus modalitásértékkel írhatjuk le, vagyis egy norma jellege lehet megengedő (P), tiltó (F), kötelező (O) és közömbös (N).

A **normatartalom** írja le a normába foglalt konkrét cselekvést. Erre a tevékenységre vonatkoznak a norma jellegében rögzített deontikus modalitásértékek, amelyek a norma kibocsátása (tehát a norma kibocsátója által elvégzett cselekvés) eredményeként jönne létre. Ezt a normatartalmat lehet leírni a változások, állapottranszformációk segítségével.

A **norma feltételével** jelezhetjük azt, hogy valamilyen feltételhez van-e kötve az előírás végrehajtása.

A **norma kibocsátója**, megfogalmazója, autoritása az az ágens (személy, szervezet), aki a normát előírja mások számára.

A **norma címzettje(i)** az(ok) a személy(ek), aki(k)nek igazodnia kell a normához.

A **norma alkalmán**, alkalmazási helyzetén, a norma térbeli és időbeli érvényességi körén azt az adott tér-idő feltételrendszert értjük, amely „körbeveszi” a normát, amelyen belül egyáltalán értelmezhetővé válik a norma-alkalmazás, sőt az egész normativitás kérdésköre.

A normák kezelésével kapcsolatos másik cselekvési lehetőség a **normák visszavonása**. Ez a **normakibocsátás** mint cselekvés „párja”. Ez a két cselekvés magára a normára vonatkozik, ezért ezeket **normakezelési cselekvéseknek** nevezzük.

„A társadalmi normáknak . . . *három nélkülözhetetlen mozzanata* van, amelyek azonban a norma nyelvi megfogalmazásában összeolvadnak, csak logikai elemzés útján, analitikailag választhatók el egymástól. Ezek a következők:

- a magatartás leírása, megfogalmazása;
- a magatartás normatív minősítése, vagyis tilossá, kötelezővé vagy megengedetté nyilvánítása;
- a normasértés következményeinek előírása, vagyis a szankció.” [Szi06, 213.o.]

Belső szankciók esetén, amennyiben a norma autoritása és címzettje megegyezik, **autonóm normáról**, míg a külső szankcionálásakor, vagyis amikor a két ágens különbözik, akkor **heteronóm normáról** beszélünk.

Weber három alapvető normatípusa:

- erkölcs (belső szankció: az egyén lelkiismeret-furdalása)
- konvenció (külső szankció: a közösség helytelenítése, kritikája)
- jog (külső szankció: az erőszak-alkalmazással való fenyegetés)

LEGITIMITÁS

legitimitásnak nevezzük a társadalmi norma helyességére vonatkozó érvényességigény elfogadását

„A jog olyan rend, amelyben az erőszak használata csupán deliktumként, azaz feltételként tilalmazott; szankcióként, vagyis következményként azonban már megengedett a használata.” [Kel01a, 197.o.]

A tanár, a hallgatók cselekvéseiben megfigyelhető szabályokat **társadalmi szerepeknek**, míg a szerepek egymásra utaltságát kifejező viszonyt **komplementaritásnak** nevezzük.

A kölcsönös elvárások **komplementaritásának** tételezése nem azt jelenti, hogy ezek az elvárások **teljesen azonosak**, megegyeznek egymással, csupán csak a **kölcsönösség**, az egymásra vonatkoztatás mozzanata a fontos.

RECIPROCITÁS

Tartós társadalmi kapcsolatban összekapcsolódó cselekvésekre vonatkozó jogok és kötelezettségek kölcsönösségen alapuló, időben eltolt viszonzási rendszere

DIREKT RECIPROCITÁS

Ismétlődő társadalmi kapcsolatokban, egymást ismerő emberek között megnyilvánuló, közvetlen viszonzáson keresztül érvényesülő reciprocitás

INDIREKT RECIPROCITÁS

Ismétlődő társadalmi kapcsolatokban, egymást nem ismerő emberek között megnyilvánuló, viszonzási láncokon keresztül érvényesülő reciprocitás

REPUTÁCIÓ

Indirekt reciprocitás feltételei között a cselekvők múltbéli tevékenysége alapján, valamely értékelési szabály szerint, a közösség által kialakított értékjelzés, amely befolyásolja a többiek támogatási, kooperálási hajlandóságát

lex talionis elve. Ez a latin 'lex' (törvény) és a görög 'tal', ('lemérni, súlyt mérlegelni') szavak összekapcsolásából született és a 'a megtorlás törvényeként' szokták magyarra fordítani

KORLÁTOZOTT RACIONALITÁS

Az optimális döntések létezése csak elméleti fikció. Nem feltételezhetjük, hogy minden információ elérhető a döntéshozó számára, és az sem igaz mindig, hogy ami információ rendelkezésre áll, azt a döntéshozó megfelelően tudja értelmezni.

A **procedurális racionalitás** esetében maga a döntési folyamat a fontos. Ekkor az a kérdés, vajon mennyire hatékonyak a megoldáskeresés módszerei. A **szubsztantív racionalitás** során viszont az eredményre koncentrálunk, és azt vizsgáljuk, mennyire helyesek a választott megoldások.

BIZONYOSSÁGHATÁS

Az emberek kockázatos helyzetekben nagyon gyakran alulbecsülik a valószínű következményeket a bizonyos alternatívákhoz képest.

ELSZIGETELÉSHATÁS

A döntési helyzetek másik tipikus „hibaforrása” az a tény, hogy a döntéshozók gyakran eltekintenek azoktól az összetevőktől, amelyek valamennyi helyzetben (kilátásban) jelen vannak, ami miatt gyakran következtelen preferenciamegoszlások alakulhatnak ki.

HARC

„Harcnak nevezünk egy társadalmi kapcsolatot, amennyiben a cselekvőt az a szándék vezeti, hogy saját akaratát a másik vagy a többi féllel szemben keresztül vigye.” [Web87, 64.o.]

KÖZÖSSÉG

„Közösségnek’ nevezünk a társadalmi kapcsolatot, ha a társadalmi cselekvést ... a résztvevők szubjektíve *átértzett* (érzelmi-indulati vagy tradicionális) *összetartozásán* alapuló beállítódás jellemzi.” [Web87, 66.o.]

TÁRSULÁS

„Társulásnak’ nevezzük a társadalmi kapcsolatot, ha a társadalmi cselekvést racionálisan (érték- vagy célracionálisan) motivált *érdekkiegyenlítődésen* vagy ugyanígy motivált *érdekkapcsolódáson* alapuló beállítottság jellemzi.” [Web87, 66.o.]

ELLENFÉL

A mérlegelő, racionális beállítódáson alapuló HARC résztvevőit ellenfeleknek tekintjük

ELLENSÉG

A nem-mérlegelő, nem-rationális beállítódáson alapuló HARC résztvevőit ellenségeknek tekintjük

univerzalizmus („promiszkuis altruizmus”)
*
patriotizmus (hazafiság)
tribalizmus (törzsiség)
kronizmus („bajtársiság”)
familiarizmus („családiság”)
individualizmus („egyéni-ség”)
*
egoizmus

Hardin **individualizmuson** itt azt érti, hogy valaki egy másik egyénnel szemben (tehát 1:1-es viszonylatban) képes lehet altruista viselkedésre, amire a szerető, a szerelmes ember példáját hozza fel.

A **familiarizmus** fogalmával a családon belül létező önzetlenséget, míg a **kronizmus** kategóriájával a nem rokon kapcsolatban levő, de hosszabb időn át együtt élő, dolgozó, tanuló emberek közt kialakuló bizalmat, segítőkészséget, bajtársiasságot ragadhatjuk meg (utóbbi jelenségben a játszótársak, iskolatársak, katonatársak, munkatársak egész életen át tartó, egymás iránti lojalitásáról van szó).

A **tribalizmus** fogalmával tiszta formájában a törzsi társadalmakban megfigyelhető altruizmust jelölhetjük meg, amikor hosszú ideig egymás környezetében, egymással szoros és sűrű interakcióban élő emberek között alakulnak ki egymás segítségét előíró, megvalósító cselekvési mintázatok.

A **patriotizmus** egy adott területen sokáig együtt élő emberek, általában egy nemzet, egymás iránt érzett segítőkészségét írja le, aminek tartalma és intenzitása persze nemzetről-nemzetre, időről-időre, helyzetről-helyzetre nagyon tág határok között változhat.

Az **univerzalizmust** úgy definiálja, hogy az az emberiség nagy álmát, a „mindenki testvériségét” jelenti, amikor az egész emberiség lehet az önzetlenség, önfeláldozás alanya, de Hardin fenntartással él e fogalommal kapcsolatban.

KOLLEKTÍV CSELEKVÉS

A kollektív tudatba került interdependens individuális cselekvések rendszere, amelyben az egyéni döntések együttesen, egymástól kölcsönösen függő módon határozzák meg a társadalmi kapcsolat végeredményét, és erről a résztvevőknek kölcsönös tudása van.

Egyfelől figyelhetünk arra, hogy a javak fogyasztása **versengő** vagy **nem-versengő** jellegű-e (a versengő fogyasztású javakat nevezik exkluzív javaknak, míg a nem-versengő javakat inkluzív javaknak). A nem-versengő fogyasztás esetében az egyik személy fogyasztása nem csökkenti a többiek hasznát, míg a versengő fogyasztásnál csökkenti. Ha például egy kiflit valaki megevett, akkor azt más már fogyaszthatja el, vagyis itt az egyik ember előnye a másik ember kárát jelenti.

A kollektív javak kapcsán azt a kérdést is mindig kell megfelnünk, **hogyl lehet-e** (érdemes-e, nem túl költséges-e) **kizárni valakit** (a többieket) a jószág fogyasztásából. Ezek alapján a jószágok négy lehetséges típusát definiálhatjuk

	nem versengő fogyasztás	versengő fogyasztás
kizárható a fogyasztásból	csopórtjavak	privát javak
nem zárható ki a fogyasztásból	közjavak	közös javak

2.3. táblázat. a javak típusai

A **privát javak** (vagy piaci javak) azok az áruk és szolgáltatások, amelyek fogyasztásából egyrészt ki lehet zárni embereket, másrészt versengő módon lehet őket fogyasztani. A ruhadikkektől az élelmen át a technikai berendezésekig ide tartozik a javak döntő többsége.

A **csopórtjavakat** (melyeket olykor klubjavaknak is neveznek) valamely csoport (egy klub) – **exkluzív** módon, tehát másokat kizárva – birtokol. Példaként említhetjük a kábeltévé használó közösséget, vagy egy társas lakóház kertjét. A kollektív javak fogyasztásából nem zárható ki senki.

KÖZJÓSZÁG: olyan jószág, amelynek fogyasztásából nem zárható ki senki, és a jószág fogyasztása nem csökkenti a többiek hasznát

KÖZÖS JÓSZÁG

olyan jószág, amelynek fogyasztásából nem zárható ki senki, de a jószág fogyasztása csökkenti a többiek hasznát

A **hozzájárulás-dilemma** esetén az egyéneknek olyan jószág előállítási költségeihez kell hozzájárulniuk, amelyből aztán mindenki részesülhet. A dilemma abból adódik, hogy ha mindenki így tesz (vagy sokan így tesznek), akkor a jószág előállítása is megfiusulhat, és ebben az esetben mindenki rosszul jár (ez a dilemma a közös javak problémája egyben).

A **részesedés-dilemmában** a közösség által már előállított közjószágot mindenki szabadon fogyaszthatja, ám amennyiben az egyének nem hajlandók korlátozni saját fogyasztásukat, akkor hamar „túlfogyasztják” az adott jószágot, aminek a végeredménye hamar az adott jószág elpusztulása, megszűnése lehet (ezt a dilemmát szokták még *‘közlegelők tragédiájának’* is nevezni, ami a közjószágokkal van kapcsolatban).

A szelektív ösztönzők igénybevétele azt jelenti, hogy a kollektív cselekvésben résztvevők hozzáállását, motivációját valaki valamilyen ösztönzésre alkalmas privát jószág elhasználásával akarja megváltoztatni. Vegyük legegyszerűbb szelektív ösztönzőt, valamely – dicsérő vagy elítélő – vélemény szóbeli kifejtését. Ezt végrehajtani ugyanúgy cselekvésnek minősül, mint az éppen adott kollektív cselekvési helyzetben elvárt tevékenységet megtenni vagy elmulasztani. Az ösztönző cselekvés azonban más szinten van az eredeti cselekvéshez képest.

Az előző az utóbbira vonatkozik, amit úgy is mondhatjuk, hogy a kollektív cselekvési helyzetben **mindenkitől elvárt adott cselekvés elsőrendű cselekvés**, az ennek **ösztönzésére irányuló cselekvés pedig másodrendű cselekvés**.

KULTÚRA

a szimbolikus társadalmi konstrukcióknak, a társadalmi és az anyagi világgal való érintkezés technológiáinak és a társadalmilag konstruált artefaktumoknak adott térben és időben, adott közösség számára érvényes, egyedi módon egybeszerveződött, átörökítéssel fenntartott rendszere

Egy ember siet hazafelé az utcán, amikor egyszer csak nem megy tovább, mert egy rendőr megállítja és igazoltatja őt. Az ilyen helyzetekben azt láthatjuk (és várhatjuk), hogy tipikus módon megállnak az emberek (bármennyire sietnének) és odaadják az igazolványukat. Az effajta esetekre alkalmazhatjuk az **uralom** fogalmát.

URALOM

„Uralomról beszélünk, ha van rá esély, hogy egy meghatározott tartalmú parancsnak megadható személyek engedelmessé válnak.”

RACIONÁLIS (LEGÁLIS) URALOM

elsődlegesen a legalitásba – a tételes rendnek és a tételes rend által az uralom gyakorlására kijelölt személyek utasítási jogának legális voltába – vetett hiten alapul

TRADICIONÁLIS URALOM

elsődlegesen az emberemlékezet óta érvényes tradíciók szentségébe és a tradíciók által autoritással felruházott személyek uralmának legitimitásába vetett mindennapi hiten alapul

KARIZMATIKUS URALOM

elsődlegesen nem mindennapi odaadáson alapul egy szent, hősi vagy példamutató személy, illetve az általa kinyilatkoztatott vagy megteremtett rend iránt

ÁTÉRTELMEZETT KARIZMATIKUS URALOM

elsődlegesen odaadáson alapul egy példamutató személy, illetve az általa javasolt, ígért rend iránt ?????

mire hivatkozik a legitimitásigény?	milyen az uralmi szabályok változtatásának módja?	
	szabálycserélő	személycserélő
transzcendens akaratra	tradicionális uralom	karizmatikus uralom
emberi akaratra	racionális uralom	átértelmezett karizmatikus uralom

De másfajta ellentétet is tapasztalhatunk cselekvők között. Amikor például a rabló elveszi áldozata pénzét, akkor nyilvánvaló, hogy pénz odaadására vonatkozóan mást gondol a társadalmi kapcsolat két szereplője, de a rabló fegyverét használva képes lehet megtörni a másik akaratát. Ha sikeres az akaratérvényesítésben, akkor olyan társadalmi kapcsolatról beszélhetünk, amelyet a **hatalom** fogalmával ragadhatunk meg.

HATALOM

„Minden olyan esetben hatalomról beszélünk, ha egy társadalmi kapcsolaton belül van rá esély, hogy valaki saját akaratát az ellenszegülés ellenére is keresztülvige, függetlenül attól, hogy min alapul ez az esély.” [Web87, 77.o.]

SZERVEZET

„*Szervezetnek* nevezünk egy kifelé szabályokkal korlátozott vagy zárt társadalmi kapcsolatot akkor, ha a kapcsolat rendjének betartását az biztosítja, hogy bizonyos emberek – egy vezető, esetleg az *igazgatásban résztvevők csoportja*, s az utóbbiaknak normális körülmények között esetleg képviseleti hatalmuk is van – arra specializáltak a viselkedésüket, hogy érvényt szerezzenek a rendnek.” [Web87, 72-73.o.]

ÁLLAM

a legitim erőszak-alkalmazás monopóliumával rendelkező igazgatási szervezet